

ZGODNJA

DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

•Danica• izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za celo leto 4 gl. 20 kr., za pol leta 2 gl. 20 kr., za četrt leta 1 gl. 20 kr. V tiskarni sprejemana za celo leto 3 gl. 60 kr., za 1/2 leta 1 gl. 80 kr., za 1/4 leta 30 kr., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LII.

V Ljubljani, 8. septembra 1899.

List 36.

Tarbula.

Pripovedna pesem. Speval Janez Bilc.

(Dalje.)

IV.

Cerkev preganjana.

V Perziji po mestih, selih
Dim v oblake se dviguje.
Kaj pomenja to? Malikom
Dar znabiti se daruje?

Žrtev toliko bogovom
Ne zažigajo zdaj popi.
Mar pridrli so v deželo
Rimcev premegečnih tropi?

Sapor z Rimci se vojskuje,
Pa Konštancij zgubil boj je;
Perziški vojaki hrabri
Vničili so Rimcev roje.

Kaj oblak se torej črni,
Dimni proti nebu dviga?
In kedo zanetil plamen,
Ki žareč v višave šviga?

Sapor, divji ris, razsaja,
Hiše kristijancom pali;
In požiga hrame svete,
Ki so zapuščeni stali.

Prej pastirje bolj moril je,
Zdaj med jagnjeti razsaja;
Perziška zdaj zemlja tužna
Z blago se krvjo napaja.

Žalostni, a ne potrti,
Kristusu na veke vdani,
V noči tih, v hramih skritih
Zbirajo se kristijani.

Mašnik poje svete pesmi,
Nekrvavi dar daruje,
Duše s svetim kruhom hrani,
Božji nauk oznanuje:

„Bratje, sveti škof naročil,
Da se krvnika ne bojte;
Zvesti Jagnjeta nevesti
V veri kakor skala stojte.

Blažen vsak, ki ne omaga!
Saj trpljenje tu je kratko;
Venec nevenljiv nas čaka
Tam, kjer bo življenje sladko.“

To govoril je duhovnik,
V srcu so mu pritrdili,
Blagoslovil jih duhovnik,
Žalostni so se ločili.

A tolažba jih navdaja:
Darovali so življenje
Njemu, ki odvzgor je prišel
Kri prelit nam v odrešenje
(Dalje prihodnjic.)

MIHAEL,

po božji milosti in po božjem usmiljenju
knezškof lavantinski,
mногоčastiti duhovščini in vsem ljubim vernikom
svoje škofije

*pozdrav, blagoslov in vse dobro od Boga Očeta in Boga
Sina v edinosti svetega Duha!*)*

Gemitus matris tuae ne obli-
viscaris!
Ne pozabi bolečin svoje ma-
tere! *(Sir. 7, 29).*

V Gospodu ljubljani škofljani!

V svojem postnem pastirskem listu z dné
16. febr. 1897 sem vam obljubil, da bodem v

*) Postni list za l. 1899. — Pričujoče lepo in veščje pa-
stirsko pisanje priobči »Danica« v svoji 36., 37. in 38. številki t. l.
— Namenila je je svojim dragim bralcem v hasnovito preišlje-
vanje sosebno še glede na praznik Marijinih sedmerih,
žalosti, 17. nedeljo po binkoštih, 17. septembra t. l.

svojih poučnih pastirskih listih razlagal vmes dogodke iz zgodovine trpljenja našega božjega Gospoda in Vzveličarja. Saj je sveto trpljenje Jezusa Kristusa neusahljivi vir vzveličalnega pouka, mogočne tolažbe in okrepcave za nas uboge zapuščene človeške otroke. V pastirskem listu z dne 20. januarija 1895 sem že razlagal zadnjo večerjo, posebno ustanovitev najsvetejšega zakramenta altarja, in v zgoraj omenjenem pastirskem listu od dne 16. februarja 1897 sem govoril o ganljivem umivanju nog.

V svoji poslanici z dne 26. januarija 1896 sem razkladal častitljivo in vzveličalno molitev, rajskomilo „Češčeno Marijo“. V letošnjem postnem pastirskem listu pa hočem z vami, ljubi Lavantinci, premišljevati sočutje ali sotrpjenje Marijino z njenim božjim Sinom. Po mojem trdnem prepričanju namreč sv. cerkev želi in hoče, da njeni služabniki, dušni pastirji, s poučevanjem in z opominjanjem vspodbujajo in vodijo krščansko ljudstvo k srčni in goreči pobožnosti do žalostne Matere božje. Premišljevanje bridkega trpljenja Jezusovega in njegove smrti, pa sotrpjenja in bolečin njegove deviške matere Marije je prav posebno pripravno, mogočno ganiti našega duha in trajno vzdramiti naše srce. Šola trpljenja je šola čednosti. Starozakonski Pridigar uči to z besedami: Bolje je iti v hišo žalovanja, kakor v hišo gostije, ker v oni se spominjamo konca vseh ljudij, in živi misli, kaj bode prišlo. (Prid. 7, 3). In resničen pregovor pravi: „Ljudje umejo bolje prenašati nesrečo, kakor srečo“. Navadno so v življenju posameznih ljudij, kakor v zgodovini celih rodov in ljudstev dnevi nadlog, izkušenj in največje sile dnevi resnega premišljevanja, duhovnega prenovljenja in vstajenja, ter tako dnevi časti in slave.

Izmed najslavnejših dob zgodovine izraelskega ljudstva je brezdvomno doba, ko so Selevcidi obljubljeni deželo podvrgli svoji oblasti in so z vsiljevanjem paganskih šeg in navad nameravali zatreti med Judi vero, podedovano od očakov. Neznosno nasilje kralja Antijoha je vzbudilo med Izraelci junaški rod Makabejcev, kateri so zastavili svoje življenje za dom in altar, in so z nenavadno hlabrostjo branili svobodo drage domovine. Ta doba največje sile in stiske je sivolase starce, slabotne žene, da, celo nedorasle otroke delala junake in mučence.

Kdo ne občuduje srčnosti častitljivega starčka Fleazarja, ki je raje hotel prenašati najstrašnejše muke, kakor prestopiti božjo postavo? (II. Mak. 6, 18—31). In kdo ne slavi onih žen, katere so

si pridobile venec mučeništva, ker niso hotele darovati paganskim malikom? (II. Mak. 6, 10. 11). Pa vse te junake in junakinje nadkriljuje ona sloveča mati, katera je z občudovanja vredno zgovornostjo v nemala svojih sedem sinov, da zaničujejo prazna prilizovanja in obetanja paganov, in da raje pretrpijo največje muke, kakor da bi prestopili božjo postavo in bi živeli pagansko. Vsi njeni sinovi so v najgroznejših mukah umrli junaške smrti za vero svojih očetov. In junaška mati je pretrpela mučeniško smrt tolikokrat, kolikorkrat je morala gledati strašno trpljenje svojih ljubljenih otrok. Z nečloveško grozovitostjo so jo silili, gledati z lastnimi očmi mučeniško smrt svojih sedem sinov. Naposled za otroki je bila še-le umorjena mati. (II. Mak. 7, 1—42).

Zares, ta junaška mati je vredna, da se je tako radi pobožno spominjamo, kadar praznujemo sveti spominj žalostne Matere pod križem Kristusovim, in da nam je njena pogumnost podoba junaške požrtvovalnosti žalostne Matere božje na gori Golgoti. Blagodušno je makabejska mati svoje in svojih sedem sinov življenje žrtvovala za vero in svobodo domovine; in prav tako je Marija z brezprimernim junaštvom darovala svoje edino Dete v čast nebeškemu Očetu in v vzveličanje ljudem pod mečem sedmerih bolečin. Novozakonska makabejska mati ni imela sedem sinov, kakor starozakonska, imela pa je božjega Sina, katerega visokost in čast nedomerno presega vrednost vsega človeškega rodu.

In tega enega in edinega Sina je darovala Marija sedemkrat v neizrekljivih bridkostih in bolečinah. Po starodavni pobožni navadi štejejo kristijani sedem žalostij preblazene device in matere božje Marije. Te so: mučna prerokba sivolasega preroka Simeona v tempelju, nagli in težavni pobeg v Egipt, bridka izguba dvanajstletnega mladeniča Jezusa, ganljivo srečanje na križevem potu, pretresljivo križanje, presunljivo snemanje s križa in prežalostno polaganje v grob. Vsako teh velikih in bridkih bolečin pa pomnožujejo še posebne okolnosti. Kakor sesolčna luč v mavrici loči v različne barve, tako je bila plamteča ljubezen Marijina, katera ji je trpljenje Jezusovo spremenila v oster meč premnogih bolečin za njeno materino srce. Zato ne bomo preudarjali in premišljevali posameznih bolečin božje Matere, marveč okoliščine, ki so te bolečine množile in poviševale.

Češčenje in proslavljanje žalostne Matere božje je podedovano prav od apostolov. Priljubljeno pobožnost katoliških kristijanov

do Matere bolečin je ustanovil sv. evangelist Lukež, kateri s povdarkom omenja oni meč bolečin, ki je po prerokbi Simeonovi presunil Marijino dušo (Luk. 2, 35). kakor tudi sv. apostol Janez, kateri je v svojem evangeliju naslikal krasno podobo žalostne matere z besedami: Poleg križa Jezusovega pa je stala njegova mati . . . Ko je torej Jezus mater in učenca, katerega je ljubil, videl poleg stati, reče svoji materi: Žena, glej, tvoj sin! Potem reče učencu: Glej, tvoja mati! In od tiste ure jo je učenec vzel k sebi. (Jan. 19, 25—27). Ta evangelijska poročila so verska podlaga pobožnosti do trpeče Matere, katera pobožnost je prav tako stara, kakor pobožnost do trpečega Sina, to je, tako stara, kakor je stara naša sveta cerkev. Ne moremo namreč pogledati Jezusa na križu, da bi se pobožno ne ozrli tudi na njegovo Mater poleg križa in pod križem. Častitljivi spominj sotrpjenja Marijinega je tesno in neločljivo združen s premišljevanjem trpljenja in smrti Kristusa Gospoda. Kristijani tudi niso nikdar Marije ločili od križa. V drugem in tretjem veku sta sv. Irenej († 202) in sv. Ciprijan († 258) slavila Mater bolečin, medtem ko jih je v četrtem in petem veku že mnogo pisalo posebič o Marijinih bolečinah. Med drugimi opaža sv. Epifanij († 403) primerno: Jezus je sv. Janezu izročil svojo najsvetejšo mater, da se vsi učijo, jo častiti. V nastopnih stoletjih so večidel vsi sv. očetje in učeniki slavili žalostno Mater in so vspodbujali vernike k hvaležnemu spominju neizrekljivih bolečin in žalostij naše ljube Gospe. V trinajstem stoletju pa se je češčenje Matere bolečin nepričakovano povzdignilo in veličastno razširilo.

Na praznik vnebovzjetja Marijinega, dne 15. avgusta 1233, so sedmeri, po pobožnosti in po visokem stanu odlični plemiči Bonfilij, Bonajunkta, Monet, Amidej, Sostenej, Hugon in Aleksij v stolni cerkvi v Florenciji sklenili, zapustiti vse in se popolnoma izročiti vodstvu nebeške kraljice. Na praznik Marijinega rojstva, dne 8. sept. 1233, so ti sveti možje slekli svoja dragocena oblačila ter oblekli pepelnasto spokorno obleko, in so v borni bajti poleg cerkve sv. Križa začeli Bogu posvečeno, v Kristusu skrito življenje. Dne 31. meseca majnika 1234 so se preselili na Senarsko goro v bližini mesta Florencije, kjer so prebili pet let v premišljevanju bridkega trpljenja Jezusovega in njegove smrti, ko se jim na veliki petek, na ta prvi in pravi petek Marijinih bolečin, dne 13. aprilja 1240, prikaže častitljiva nebeška kraljica, ob-

krožena od angeljskih trum, jih obleče v škapulir služabnikov Marijinih — servi Mariae, serviti — rekoč: „Sprejmite obleko, katero nosite vi in vaši nasledniki, v spominj mojih bolečin. Kot moji služabniki, živeči po pravilih sv. Avgušтина, bote dosegli venec zmage v kraljestvu mojega Sina.“ V noči tistega velikega petka naroči božja mati tudi škofu florentinskemu: „Obleci jih v sveto obleko, da meni služijo.“ (II. Mojz. 40, 13).

Častitljiva kraljica mučencev bi res ne bila mogla jasneje razodeti, koliko ji je na pobožnem češčenju njenih bolečin, kakor s tem, da je ustanovila poseben red, ki je imel pobožno nalogo, častiti sedmere žalosti Marijine in to milosti polno pobožnost v cerkvi goreče gojiti in širiti, kakor je najstarejši izmed sedmerih svetih očetov, sv. Aleksij Falkonerij, preroško napovedal: „Red bode cvetel tako dolgo, dokler se bode držal naloge, katera mu je odločena, voditi duše k Bogu po pobožnosti do žalostne Matere“. Sv. Julijana Falkonerija († 1341) je utemeljila ženski red servitinj, katere se po obliki svojega oblačila imenujejo tudi mantelate. Udje servitskega reda so ostali vedno zvesti svojemu poklicu, ter so ne le sami v hvaležni ljubezni premišljevali Jezusovo bridko trpljenje in smrt in paskrivnosti polne bolečine Marijine, temveč so tudi verne kristijane s primernimi pripomočki navajali k temu premišljevanju in so jim tako odpirali bogat vir izdatnih milostij v izvrševanje dobrih del.¹⁾

Kmalu so se pokazali najkrasnejši sadovi pobožnosti do Matere bolečin. Ta v duhu svete cerkve bivajoča in vernikom ljuba pobožnost je postala mogočno sredstvo v zatiranje grehov in v oživljanje čednostij; bila je bogat vir nebeških milostij in darov, katere so mnogokrat na čudežen način prejemale posamni Marijini častilci, kakor tudi cele občine in dežele. V večjo povzdigo češčenja in proslave Marijinih bolečin so se sčasoma uvedli razni prazniki in so se osnovala razne pobožnosti. Škofje, zbrani na cerkvenem zboru v Koloniji leta 1423, so upeljali sopraznik žalostnega petka in so izjavili: „V čast sveti in brezmadežni Devici in Materi božji, katera neprenehoma prosi in kliče za nas uboge grešnike k svojemu križanemu Sinu, kakor tudi

¹⁾ Serviti imajo še dandanes v raznih deželah prav imenitne samostane. Na Štajarskem je samostan servitov v Frohnleiten-u; na Koroskem v Logavi in Kotičah; na Solnograškem v Rattenberg-u; na Tirolskem v Inomostu, v Waldraat-u, v Bolders-u, in Weissenstein-u; na Nižjeavstrijskem na Dunaju, v Gutenstein-u, v Jetendorf-u, v Langegg-u in Schönbüchel-u; na Českem v Novem Gradu Buđejoviske škofije; na Ogerskem v Pešti. Jager-u in Forchtenau-vi. Na Poljskem je mnogo servitinskih samostanov, kakor je takošen samostan tudi v Arku in v Novem Gradu.

v slavo njeni bridkosti in bolečini, katero je čutila, ko se je naš odrešenik Jezus Kristus z razpetimi rokami na oltarju sv. križa daroval v naše vzveličanje in je svojo blaženo mater izročil ljubljenu učencu Janezu, in posebno zavoljo brezbožnosti husitov, kateri so z zlobno predrznostjo sežigali in uničevali, in še sežigajo in uničujejo podobe, posvečene Križanemu in častitljivi Devici, naročamo, da se praznik bridkosti in bolečin preblazene device Marije obhaja odslej vsako leto petek po nedelji Judica (t. j. po tihi nedelji)“. Ta tolažbe polni Marijin svetek, ki se je razširil po mnogih krščanskih deželah, je papež Benedikt XIII. dne 22. avgusta 1727 zapovedal za vso cerkev in ga je odločil za petek v tistem tednu. Dasiravno ni zapovedan praznik, je vendar vernikom jako drag in ljub.

Ker se je pobožnost do žalostne Matere božje vernikom čedalje bolj prikupila, posvetila je sv. cerkev Materi bolečin ves mesec, jesenski mesec september, kateri sicer ni tako prijeten kakor majnik, pa je vendar poln radosti za mlade in stare, ker deli prijetnega sadja: tako naj tudi pobožnost do Matere bolečin obrodi v duši zlatih sadov milostij. Papež Pij IX., pobožnega spominja, so vsak dan meseca septembra obdarili z odpustkom 300 dnij za vse, ki skesano in goreče opravljajo to mesečno pobožnost. Papež Leon XIII. so dne 27. januarija 1888 podelili popolen odpustek enkrat v mesecu septembru na poljubea dan vsem vernikom, kateri pobožno premišlujejo žalosti presvete Matere, se izpovedo, prejmejo sv. obhajilo in molijo po namenu sv. očeta. Glavni milostni dan tega meseca pa je tretja nedelja, pravi praznik žalostne Matere, za katerega so sv. oče papež Leon XII. z odlokom kongregacije za odpustke dne 27. januarija 1888 pod navadnimi pogoji podelili popolen odpustek za vse vernike, kolikorkrat cerkev, v kateri je postavno ustanovljena bratovščina sedem žalostij Marijinih, ali pa svojo domačo župno cerkev obišejo in molijo po namenu sv. cerkve. Ta odpustek se more vprijeti tudi vernim dušam v vical.

Z izredno naglim razširjanjem servitskega reda je tudi bratovščini sedem žalostij dohajalo povsodi jako obilno število udov, zlasti iz najvišjih stanov. Cesar Rudolf I. habsburški s cesarico vred, cesar Karol IV. s svojo soprogo Ano, in pozneje jako mnogo udov habsburške vladarske rodovine, kralji portugalski, kastilski, aragonski in navarski, poljski in neštivilne knežje osebe, so hoteli obleči škapulir sedem žalostij Marijinih. Sveti Ludovik IX., kralj francoski, je bil tudi ud te pozneje od mnogih pa-

pežev, n. pr. od Pavla V., od Urbana VIII., od Klementa XII. in od Leona XIII. z mnogimi milostmi in odpustki odlikovane bratovščine. Tudi v naši lavantinski škofiji je bila z bogatimi odpustki obdarovana bratovščina sedem žalostij ustanovljena v mnogih župnijah, kakor n. pr. pri sv. Miklavžu poleg Ljutomera, v Konjicah že v trinajstem stoletju, v Rušah, v podružnici sv. Mihaela pri Razvanju in posebno v Celju, kjer je bila po spričevanju starih matic upeljana pred 16. stoletjem. Papež Klement VIII. jo je v svojem apostolskem pismu z dne 10. novembra 1597 odlikoval z velikimi odpustki. Po nezgodi časa se je pa skoro popolnoma pozabila ta prelepa cerkvena dika starodavne Celeje, dokler ni bila slavna bratovščina dne 12. januarija 1856 od kn.-šk. lavantinskega ordinarijata vnovič potrjena in zopet uvedena. Lepa, v gotskem slogu zidana kapela sedem žalostij Marijinih v mestni župni cerkvi sv. Danijela v Celju je bila in je še družbina kapela. Naj se ta hvalevredna bratovščina povzdigne k novemu cvetu in naj se širi družba milosti polne žalostne matere Marije. Kakor angelj miru tolaži vsakega družbenika na smrtni postelji misel: Jaz sem ud krščanske bratovščine, katera bo za me oskrbela ter opravila daritev sv. maše in se me bo vedno spominjala v molitvi. Kako pa je bila lepa ganljiva in tolažbe polna pobožnost do Matere bolečin našim verno pobožnim prednikom pri srcu, o tem pričajo mnogostevilna svetišča, kakor cerkve, kapele, altarji, katere so stavili žalostni Materi božji na čast. Omenjam tu le prijazno cerkev sv. Marije sedem žalostij v Vojniku, v Slovenski Bistrici, na Sveti Gori pri Podsredi, pri sv. Juriju ob južni železnici, v Jeruzalemu poleg Ormoža, v Središču in na gori Kalvariji poleg Lembacha.

Spominjajoč se tega vabljivega vzgleda svojih pobožnih prednikov in slušajoč živi opominj boga-boječega Tobije: Moj sin . . . spoštuj svojo mater vse dni njenega življenja; ker spominjati se moraš, kakošne in kolike nevarnosti je prestala zavoljo tebe (Tob. 4, 2—4), in spolnujoč modri nasvet Pridigarja: Ne pozabi bolečin svoje matere (Prid. 7, 29), hočemo sedaj, ljubljene škofljani, skupno premišljevat i strašne bridkosti in bolečine preblazene device in matere božje Marije, da v tem posvečenem času pokore in poboljšanja obžalujemo svoje grehe, ki so pravi vzrok trpljenja Jezusovega in sotrpjenja Marijinega, in da se jih odkritosrčno izpovemo postavljenemu spovedniku, da na novo vnamemo svojo otroško ljubezen do Matere bolečin in da se v teh „žalostnih in revnih časih“ vtrdimo in okre-

pimo k stanovitnosti v dobrem in k vstrajnosti v bridkostih in zopernostih življenja. S češčenjem in proslavljanjem Matere bolečin hočemo ob enem pokazati svojo ljubezen in udanost njenemu božjemu Sinu Jezusu Kristusu; saj se ob sklepu sedanjega in ob začetku prihodnjega veka povsodi snuje udanostna svečanost na čast božjemu Odrešeniku človeškega rodu. Stopimo torej pod križ k Mariji in premišljajmo postaje trpljenja, ki jih je prehodila na križevem potu, kateri je s tem začela in posvetila za vse prihodnje čase!

Stabat mater dolorosa
luxta cruce[m] lacrimosa!

Žalostna pod križem stala
Mati je — in je jokala.

(Dalje prihodnjič.)

Še nekaj o kardinalu Schönbornu.*)

Kardinal Schönborn je bil od konca do kraja pobožen, vesten, goreč duhovnik. Ves vere navzet (pravični iz vere živi) je s celo dušo živel svojemu poklicu. Nikoli ni svojih dolžnosti izpolnoval le na videz, z nevoljo. Služba mu je bila sveta, to je opravljal vedno udan, navdušen. Da si je bil grofovskega rodu, ni tega nikdar kazal, niti se ponašal. Pri njem je veljalo: noblesse oblige: plemeniti stan ima dolžnosti. Ker je bil plemenitaž, štel si je v dolžnost, odlikovati se s plemenitostjo. V njegovi obhoji ni bilo nič napuhnjenega in osornega. Ni hotel, da bi se mu bili ljudje v ponižnosti pokorili; temveč želel je, da bi zaupanje imeli do njega. Postave je bil velike, ponosite, obraz mu je bil človekoljuben, ljudomil, srce otroško. Njegove občevalne šege so bile lepo oglašene, celo dvorljive, jeznega ali čmernega ga ni nobeden nikdar videl; niti ni bilo slišati iz njegovih ust osorne besede. Proti vsakemu je bil ljubeznjiv in dobrotljiv. Na ganljiv način je kazal ljubezen do otrok. Mladim plemenitažem je večkrat rekel: „Kaj pa česki jezik?“ Njegovo srce je bilo zares plemenito, strastem uepristopno. Častilakomnost in sebičnost so mu bile ptujke. — Kardinal ni iskal niti dobička, niti sijaja, niti šuma, niti svetnega bleska, niti slave, iskal je le to, kar je lepo, kar je dobro. Srce njegovo je bilo ponižno pred Bogom, mirno, tiho in priprosto pred ljudmi, bilo mu je zlato srce.

Še nekaj o njegovi bolezni. Obolel je pri Kolinu, kjer je na prostem med deževjem in vetrom čakal cesarjevega odposlanca.

Ko je birmoval, opravljal je to s težavo, ker se je bolezen hujšala. A njegovo spremstvo

mu je baje prigovarjalo, naj birmovanje nadaljuje, da ne bodo mogli Schönernerijanci in drugi zgražati se — češ, da noče tu nadaljevati birmovanja. — In tako je res postal žrtev svojega poklica. Ko je zbolel za pljučnico, svetoval je dr. Otava, naj se pokličejo 3 profesorji in sicer eden z Dunaja ter dva iz Prage; pa ga niso poslušali. Pozvali so Baumgartna Kneippovca, ki je zdravil kardinala po Kneippovem načinu. Pa to ni bilo prav. Kajti srce mu je bilo že nekoliko z mastijo zalito in takih bolnikov še oče Kneipp ni hotel z vodo zdraviti.

Župnik Alojzij Kummer.

Dve ministerski naredbi za srednje šole.

Minister za uk in bogočastje je izdal malo pred koncem minulega šolskega leta dve naredbi za srednje šole, ki kažeta, da odločilni krogi izprevidajo važnost veronauka in verskih vaj za vzgojo mladine. Prva naredba se tiče zrelostnega izpita ali mature po končanem 8. razredu, druga pa duhovnih vaj za učence srednjih šol.

O maturi ali zrelostnem izpitu.

V prejšnjem času se je pri zrelostnem izpitu izpraševalo, kakor iz drugih predmetov, tako tudi iz veronauka. Zahtevala se je pri izpitu tvarina, ki se je predelala v višjih razredih. Pozneje pa se je odredilo, naj se pri zrelostnem izpitu izpraševanje veronauka opušča, češ, da ta tvarina preveč obtežuje spominj; v zrelostna izpričevala pa naj se iz veronauka vpisuje povprečni semestralni red. Vendar je katehet še ostal ud izpraševalne komisije pri zrelostnem izpitu in je smel z drugimi profesorji vred glasovati. Isto je veljalo tudi o profesorju filozofične propedevtike, iz katere se pri zrelostnem izpitu že poprej ni izpraševalo. Nekaj let kasneje se je izpremenilo tudi to. Katehetu in profesorju filozofične propedevtike se je vzela pravica glasovanja pri maturi. Reкло se je: Ker se iz veronauka in filozofične propedevtike ne izprašuje, tudi zastopnika teh dveh predmetov nista uda izpraševalne komisije.

Najnovejša ministerska naredba pa določuje, da so udje izpraševalne komisije pri zrelostnem izpitu s pravico glasovanja poleg deželnega šolskega nadzornika in ravnatelja vsi profesorji, ki so poučevali obvezne predmete v najvišjem razredu, torej tudi profesorja veronauka in filozofične propedevtike.

Ta naredba je popolnoma umestna in pravična. Prav je namreč, da sodita o zrelosti ali nezrelosti svojih učencev tudi zastopnika veronauka in filozofične propedevtike, če tudi pri zrelostnem izpitu iz svojih predmetov ne izprašujeta. Tu se namreč ne gre samo za to, koliko posameznosti zna ali ne zna kak maturant pri izpitu iz tega ali onega predmeta, ampak poglavitno vprašanje je, ima li toliko splošne izobrazbe, da je sposoben za strokovne nauke na visokih šolah. O tem pa zastopnika veronauka in filozofične propedevtike tem lažje nepristransko sodita, ker sama iz svojega lastnega predmeta ne izprašujeta. — Tudi se v zrelostna izpričevala vpisuje red

*) Večina temu so podatki slušatelja na česki praški univerzi g. K. L., bivšega mi učena in strežnika pri sv. maši.

o vedenju. V tem oziru pa menimo, da je zlasti merodajna katehetova sodba. On je imel z učenci mnogo let opraviti in jih lahko najboljše pozna.

Nekateri se bojé, da bi se ne šlo glede na veronauk še korak dalje, namreč, da bi ne postal veronauk zopet izpraševalen predmet pri zrelostnem izpitu Učencem, ki imajo v najvišjem razredu že tako veliko učenja, se tak strah lahko odpušča; ne pa onim, kateri se boje veronauka samo zato, ker je veronauk.

Gotovo je, da je znanje verskih in нравnih resnic za splošno izobrazbo važneje, nego znanje mnogih podrobnosti iz raznih drugih predmetov, ki se zahtevajo pri zrelostnem izpitu. Kdor v kaki tvarini ni dosti trden, ta se v poznejšem življenju ne vtika vanjo in ne govori o stvareh, o katerih nima jasnih pojmov. O verskih rečeh pa hoče govoriti ali celo pisati skoraj vsak izobraženec, in ako nima v tem oziru potrebnega znanja, se mora osmešiti celo čisto preprostemu narodu, ki je v bistvenih verskih resnicah večinoma prav dobro poučen. In če pomislimo, kako globoko sega vera ne le v zasebno življenje, ampak tudi v uredbo vsega javnega življenja, potem moramo le silno želeli, da bi bili vsi izobraženci tudi v veri dobro poučeni. Mnogo nasprotij v javnem življenju, mnogo verske mlačnosti in — mnogo grehov izvira iz pomanjkljivega verskega znanja, iz zmedenih pojmov in raznih predsodkov o veri in cerkvi.

Zato bi bilo jako koristno, ako bi abiturijentje, preden zapuste srednje šole, za zrelostni izpit pregledno ponovili tudi veronauk. Preoblaganju spominja bi se bilo lahko ogniti na ta način, da bi se pri zrelostnem izpitu ne zahtevale od učencev vse podrobnosti, kakor so se jih učili v semestru, n. pr. dokazi iz sv. pisma in drugi citati, marveč le jasen pregled vse tvarine in pravo razumetje posameznih verskih in нравnih resnic.

Boljši učenci so pri maturi oproščeni od izpita iz zgodovine in fizike, ako imajo iz teh dveh predmetov povprečno hvalni ali odlični semestralni red. Ko bi do tega prišlo, da bi se pri zrelostnem izpitu zopet izpraševal tudi veronauk, ne kazalo bi takega oproščevanja raztezati tudi na ta predmet že zaradi tega ne, ker boljšim učencem zrelostni izpit itak ne prizadeva nikake težave, drugič pa tudi zato ne, ker bi bilo uprav za sposobnejše učence jako koristno in hkrati zanimivo, ako bi pred izstopom iz srednjih šol, v dobi, ko jim je duh že popolnoma razvit, še enkrat pregledno proučili in v celoti imeli pred seboj krasni sestav veronauka, ki stoji na trdni podlagi, pa se veličastni zgradbi enako dviga visoko proti nebu. Temeljne resnice spoznava človeški um s svojo lastno močjo; zgodovina jasno izpričuje dejstvo nadnaravnega božjega razodetja; in na tej podlagi se z logično doslednostjo druga iz druge izvajajo vse posamezne resnice krščanske vere. Vse so v najtesnejši notranji zvezi, kakor členi umetno dovršene stavbe, iz katere ne smeš in ne moreš odstraniti ter zavreči niti enega kamna.

Izpraševanje iz veronauka pri zrelostnem izpitu bi tudi ne zahtevalo premnogo časa, ker bi ne bilo treba izpraševati na dolgo in široko, ampak kratko in pregledno, kakor bi se tudi izpraševanje iz drugih predmetov večkrat lahko brez škode mnogo okrajšalo.

O duhovnih vajah.

Druga ministerska naredba omogočuje zopetno vpeljavo duhovnih vaj za učence srednjih šol.

Minister za uk in bogočastje dovoljuje namreč ravnateljem, ki so že do sedaj imeli pravico, določevati vsako leto dva poljubna prosta dneva, da smejo enega izmed teh dveh dni priklopiti prostemu dnevju, ki je odločen za velikonočno izpoved v ta namen, da se tako omogočijo duhovne vaje za šolsko mladino.

Kdor je katerikrat sam dobro opravil duhovne vaje, ali kdor je imel priložnost, opazovati njihov vpliv na mladinska srca, privedel jih bo brez dvombe rad tudi srednješolski mladini.

Človek ob vsakdanjih opravilih, ob časnih skrbeh in razvedrilih kaj lahko pozabi na to, kar je najvažneje, na skrb za večno izveličanje. Mladina pa je poleg tega že po svoji naravi nagnjena k lahkomišelnosti in brezskrbnosti. Tako nastane polagoma tudi pri najboljših neka mlačnost in površnost v izpolnjevanju verskih in večkrat tudi stanovskih dolžnosti. Nič pa ne more bolj poživiti gorečnosti v dobrem, resnobe in veselja do vestnega izpolnjevanja vsakršnih dolžnosti, nego premišljevanje onih verskih resnic, ki se po navodu sv. Ignacija obdelujejo v duhovnih vajah tako, da hkrati razsvetlujejo um in ogrevajo srce za vse dobro.

Katehetje na srednjih šolah so do sedaj večinoma poskušali nekoliko nadomeščati duhovne vaje na ta način, da so v postnih nedeljskih ekshortah razlagali te resnice. Vendar je to le nepopolno nadomestilo duhovnih vaj, ker vpliv posameznih ekshort od ene nedelje do druge že preveč oslabi in ga izbrišejo tedenski opravki in šolske skrbi. Vse drugačen je sad duhovnih vaj, ako sta dva ali so trije dnevi odločeni samo skrbi za dušno izveličanje in prenovljenju duha. V takih dnevih tudi dejanska milost božja v obilnejši meri vpliva na človeškega duha tako, da je izpreobrnjenje in duhovno prenovljenje mnogo lažje, nego v drugih časih. Dnevi duhovnih vaj so po besedah sv. Pavla pravi „dnevi izveličanja“.

Za zrelejše učence so duhovne vaje večkrat tudi odločilne za srečno izvolitev stanu.

Duhovne vaje bodo brez dvombe bistveno pospeševale versko-nravno vzgojo mladine. Ta pa je poleg umstvene izobrazbe šoli najvažnejša naloga.

—i.—

Beseda slovenskim abiturijentom ob razhodu.

Ko je dijak dovršil 8. latinsko šolo, oziroma naredil maturo, nastopi zanj važen trenotek. Vpraša se: kam pa zdaj? Kteri stan si bom izvolil, katerih študij se lotil? Veliko je na tem, da si učenec pravi stan izvoli; to je tisti stan, za katerega ima poklic, kamor ga Bog kliče. Kajti od srečne izvolitve stanu odvisi ne-le dijakova časna sreča in večno izveličanje, ampak tudi blagor mnogih, na katere bo vplival v svojem stanu, s katerimi bo občeval.

Ker si je pa sv. Ignacij T. J. izvolil pravi stan, v katerem je veliko storil za čast božjo in izveličanje duš ter je tudi sam sebe izveličal, torej more in hoče tudi on dati pravi svet onim, ki si izbirajo prihodnji stan. Po njegovem vodilu hočemo tu podati nekatere

migljeje glede izvolitve stanu dijakom, ter upamo da bodo te vrstice tudi drugim našim bralcem na korist. Nobena reč ni tako važna, kakor volitev stanu. Od tega odvisi naš mir in dušno izveličanje, kajti Bog je vse milosti in blagre, ki so našemu miru in izveličanju potrebni, navezal na stan, ki naj bi ga nastopili po namenu božje previdnosti. Stvar je pa taka, da nam Bog ne daje pomočkov, ako tudi mi ne izvolimo pravega stanu. Ako nam pa Bog odreče in odtegne svojo pomoč, ali nas ne čaka potem večni nepokoj, vedno gladajoči črv, vse z'lo tu in v večnosti? Ako si kdo izvoli stan zoper božjo voljo, nesreča mu bo sledila za petami.

Da se pravi stan izvoli, treba je dobro spoznavati 1.) pomen, čemu smo vstvarjeni; treba 2.) trdnega sklepa, ničesa ne opustiti, da dosežemo svoj cilj in konec. Vse je treba odstraniti, kar nas od tega namena odvrta, vse pa ukreniti, kar nas tja pelja, ter resno voljo imeti izgotoviti svoje izveličanje. 3.) Ako je mogoče, naj se vdeležimo duhovnih vaj, da odstranimo nečimurne ovire, zataremo strasti ter postanemo kolikor moč v ravnotežju kakor tehtnica, da se voljno nagnemo na ono stran, kamor nas vleče duh božji.

Glede časa za volitev pripravnega stanu razločuje sv. Ignacij tri načine.

Prvič. Bog naš razum tako osvetljuje, da ne gre več dvomiti o njegovem klici in on voljo tako močno nagiba, da ni treba nobenega pomisleka več. Tako je Bog klical sv. Matijo in sv. Pavla. Drugič. Včasih pa Bog naznanjuje svojo voljo ne sicer s tako živim, pa vendar dosti jasnim razsvetljenjem ter vabi človeka k sebi z obilo tolažbo, ki je sklenjena s prijetnostjo in srčnostjo. V tretje pa človek včasih nima posebnega razsvetljenja in nagiba za ta ali oni stan, a njegov duh ima toliko prostost, da si z navadno milostjo božjo pred oči stavi cilj in konec, za kateri je vstvarjen, ter tako spozna božjo voljo glede svojega prihodnjega stanu.

Glede predmeta si ne sme človek nikoli nič hudega izvoliti, ampak le dobro, prav za prav le najboljše. Tudi take reči, ki niso več od nas odvisne, ne morejo biti predmet volitvi poklica. Ljudje, ki so že v gotovem stanu, da ga več ne morejo spreminiti, kakor oženjeni in duhovniki, ne bodo več stanu volili. Ako so pa v svoj stan stopili, pa se niso z Bogom posvetovali in so nepoklicani v ta stan prišli, naj rabijo pomočke, da po moči popravijo svojo pomoto.

Župnik Alojzij Kummer.

(Konec prihodnjič.)

Rimsko.

Godovna čestitka pri sv. očetu papežu Leonu XIII. Dne 20. avgusta je bil god sv. očeta. Torej so mu prišli čestitat kardinali Parocchi, Vannutelli, Mocenni, Masella, Rampolla, di Pietro, Satolli, Gotti, Jacobini, Agliardi, Cretoni, Casali, Casetta, Casetta, Ciasco, Steinhuber, Segna, Pierotti, Vives. (v vsem 19 kardinalov); potem v Rimu nastanjeni nadškofje, škofje in prelati, zastopniki malteškega reda, vpokojeni častniki iz plemiške garde, mnogo udov katoliške stranke iz me-

stnega zastopa in številni zastopniki katoliških društev v Rimu. Ob 1/3 12. uri so vsprejeli sv. Oče vso to gospodo v knjižni sobani, kjer je kardinalvikarij Parocchi, kot subdekan kardinalskemu zboru, mesto obolelega dekana, kardinala Oreglia, prebral čestilno adresu.

Leon XIII. se je sv. kolegiju zahvalil na častitki ter omenjal, da je vstopil v svoje 90. leto. Ta visoka starost ga, tako je govoril, opominja, da se bliža grobu. Verni pa imajo upanje, da bode še on vrata sv. leta odprl in tudi zaprl. Zato se je že napravilo zlato kladivo in obrtniki delajo že priprave, da mu naredo zlati kelih za sv. mašo. Naj se zgodi božja sveta volja. Potem je sv. Oče govoril o sv. letu in o njega velikih zakladih v izveličanje duš. Omenil je sv. leta 1825. ko je bil učenec v jezuitski šoli. Leonov spominj je velik in čudovit. Pripovedoval je, kakošne priprave so se vršile takrat, kako so bili cerkveni govori na javnih prostorih, kako je papež Leon XII. bosonog obiskoval v spremstvu kardinalov patriarhalne bazilike, kako so bile ulice okrašene in kako so bili dijaki rimskega kolegija pri papežu Leonu XII. pri zaslišanji. Časi so se sicer izpremenili ter bodo romarji mogli le v cerkvah moliti, vendar le pa bode izpovedanje svete vere v sv. letu očitno slovesno. Še tega je omenil, kako da je za pripravo na sv. leto ves človeški rod posvetil Jezusovemu najsvetejšemu srcu in da je odredil za duhovnike duhovne vaje.

Potem je sv. Oče pozval zdaj tega, zdaj drugega kardinalov, naj poroča o cerkvenih slovesnostih. Vsprejel je nektera darila za god. Ko so mu poljubili vsi pričujoči roke, podelil jim je apostolski blagoslov. Na to se je krog 1/2 1. ure umaknil v svoje zasebne sobane.

Med temi darili, darovanimi sv. Očetu za god, so posebno znamenita: Album slik prenovljenih del, ki je je komisija za krščansko arheologijo dala izvršiti v baziliki sv. Petronile in v nekterih katakombah. Katalog egipškega muzeja, v katerem se nahajajo prestave hieroglifičnih tekstov in fotografske reprodukcije stvorov, hranjenih v muzeju. To delo, ki je jako zanimivo za učenjake, je sestavil profesor Orazil Maruchi. Med darili je bil tudi iztis: „Eco di Roma“, koji je priobčil članek „o svetih letih“, spisal prof. Caval. Virginio Princivalli in pa svilnati žepni robci iz kalabreske svile, kot navadni godovni dar. Te rute je izročil Comend. Angelini v ime škofa v mestu Catanzaro.

K. Kr.

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostoljstva.

Nameni za mesec september 1899.

(Spis potrjen in blagoslovljen od sv. Očeta.)

a) Glavni namen:

Boj proti skrivnim družbam.

b) Posebni nameni:

8.) **Mariljno rojstvo.** Vedno večje češčenje prebl. Device. Predstojnik nekega samostana in njegova občina. Več krščanskih mater.

9.) **Sv. Peter Klaver.** Družba Jezusova. Dejansko podpiranje misijonov. Družba sv. Petra Klaver. Dušna gorečnost pri misijonarjih.

10.) **Sladko ime Marije Device.** Rešitev katoliške Avstrije. Marijanske moške in mladeniške družbe. Važni izpiti.

11.) **Sv. Karol Spinola in tovariši.** Pospeševalci molitvenega apostolstva. Neki mnogozasluzeni katoliški pisatelj. Duhovne vaje za duhovnike.

12.) **Sv. Gvidon.** Krščansko podpiranje ubožcev. Obvarovanje delalskega stanu pred zapeljevanjem socijalnih demokratov. Vrnitev hišnega miru v mnoge družine.

13.) **Sv. Notburga.** Važnost ročnega dela. Zatirani kmečki stan. Obdna letina.

14.) **Povišanje sv. Križa.** Zmagoslavje križa nad sovražniki. Zveličalno spoznanje sadov našega odrešenja in pogosto preemanje svetih zakramentov. Misijoni na Kitajskem in Japonskem.

Zahvali:

Jetična sem bila. Sama si nisem mogla pomagati; le, kar so me prevzdignili. Tudi doktorji so mi vsi odpovedali rekoč, da zame ni več zdravja. — A zatekla sem se zaupanjem k »Naši ljubi Gospej presv. Srca« in po lurske vode sem poslala v Ljubljano. Z vodo sem se namočila in jo pila in rekla krogstoječim: Za 14 dni pojdem k sv. maši. In res sem šla. Čisto zdrava sem sedaj. Rada bi sklicala vse ljudi skupaj, da bi z menoj hvalili Marijo. — Češčena in hvaljerna »Naša ljuba Gospa presv. srca« sedaj in na vekomaj za to ljubo zdravije! A. R.

* * *

Zahvajujem se lepo za zdravje na očeh. Prejela sem je po lurski vodi in po priprošnji »Naše ljube Gospe.« F. O.

Književnost.

Sv. Frančiška Saleškega Filoteja, ali navod k bogoljubnemu življenju. Po izvorniku poslovenil Anton Kržič v Ljubljani. 1899. Katoliška tiskarna, Ljubljana. — Tak je naslov dobro došli slovenski prestavi sloveče francoske knjige, ki jo je spisal uzornik škofom, duhovnikom in sleherniku sv. Fran Salezijan. Na 443 straneh navadne molitveniške oblike v 16terki vsebuje večšakom znane svoje petere dele. — Koncem pa je pisatelj dostavil še kratek molitvenik z navadnimi molitvami za zjutraj, pri sv. maši, pri izpovedi, sv. obhajilu in za zvečer — tako da so vsej knjigi 503 strani. V usinji vezana stane Filoteja 90 kr.; v zlati obrezi 1 gld. 20 kr. — Ko prav zelo priporočamo Slovencem to svetovno sloveče delo, priopominjamo, da je Kržičeva slovenščina zelo lepa in da je velike hvale vredno to — ker se bo knjižica v tej prikupni obliki zelo lahko jemala v cerkev za premišljevanja ali pa k sv. mašam.

Pot v nebesa ali življenje udov 3. reda sv. Frančiška Serafinskega, ki med svetom živijo. Spisal o. Nikolaj Meznarič, frančiškan pri sv. Trojici v Slov. Goricah. 5. pomnoženi natis. V Ljubljani 1899. Katoliška tiskarna, Ljubljana. — Tako se bere na naslovnem listu te ob enem s Filotejo tudi uprav te dni izšle slovenske molitvene knjižice, natisnjene v priročni 16terki. V treh delih nam jo je pisatelj podal. V prvem govori ob ustanovitvi 1. 2. in 3. reda sv. Frančiška; v drugem razlaga vodila 3. reda, kakor je je olajšal Leon XIII., sam vnet tretjerednik

Vse to sega do 246. strani. V tretjem delu do knjižničnega konca, t. j. 583 strani, pa nam je pisatelj podal tako premišljen in tako mnogostransk molitvenik, da ti le malo popolnejih pride v roko. Razun navadnih molitveniških so tu še prošnje posebej k 1., 2. in 3. osebi sv. Trojice; raznovrstne k Materi Božji in sv. Jožefu; sv. Alojziju in k svetima Frančišku Serafinskemu ter sv. Antoniju Padovanu. Knjiga stane v usinji 90 kr. v zlati obrezi 1 gld. 20 kr. — Jezik je je lep slovensk, tisek pa v tako razločnih črkah, da bo prijal tudi oslabeledim očem. Sezite po njej!

Listek.

Premilostni g. knezškof dr. Ant. Bonaventura Jeglič se je povrnil nedeljo zvečer. 27 avg., z druge vizitacije v moravški dekaniji. Birmancev je bilo v Dolu 46. pri sv. Heleni 61. v Hotiču 59. na Savi 71. v Šentlambertu 80. na sv. Gori 78 in na Vačah 171, skupaj 566. — Ponedeljek zjutraj, 28 avg., je maševal pri uršulinkah in oddal redovno obleko gdč. Mariji Zupanec, sedaj sestri Leoni; gdč. Zofiji Vilhar, sedaj sestri Anuncijati in gdč. Josipi Potokar, sedaj sestri Moniki. — Poned zvečer je z »Veni sancte spiritus« pričel druge duhovne vaje letošnjega leta za duhovnike; torek, 29. avg., je ondi v Alojzijevišči maševal.

Premembe v frančiškanski provinci sv. Križa. P. Kalist Medič gre za gvardijana v Pazin, p. Konrad Mesar z Brezij za gvardijana v Jasko, p. Kazimir Vojdč z Brezij za gvardijana in župnika v Karlovec p. Avrelj Knafelj iz Karlovca in p. Kasijan Zemljak iz Brežic prideta na Brezije, p. Robert Dolinar iz Pazina za vikarija v Nazaret, p. Ananija Vračko iz Jaske za vikarija v Brežice, p. Bernardin Mlakar iz Nazareta v Gorico, p. Flor Klincec iz Novega mesta v Nazaret, p. Adalbert Flere iz Klanjca v Pazin, p. Feliks Podbregar iz Pazina v Brežice, p. Gavidijoz Zega iz Jaske v Samobor, p. Josip Kup. Ivančič s Trsata za vikarija v Jasko. Vikariji so: P. Oton Einspieler v Gorici; p. Jeronim Knoblar v Kameniku in p. Avguštin Čampa v Klanjcu. — Na novo so nameščeni: P. Ferdinand Zajec v Novem mestu; p. Kornelij Petrič na Trsatu, p. Benvenut Habjan na Klanjcu in p. Berard Jamar v Ljubljani. — Glede gimnazijskih študij se je naša domača provincija domenila s tirolsko provincijo. Klerikom bo odslej mogoče svoje gimnazijske študije nadaljevati na frančiškanskih državno javnih gimnazijah v Bolcanu in Halu na Tirolskem. Sprejemali se bodo tedaj tudi v našo domačo provincijo pridni mladeniči po petem ali pa tudi po prav dobro dovršenem četrtem gimnazijskem razredu*) Po končanem novicijatu bodo nadaljevali svoje gimnazijske študije na javnih redovnih gimnazijah na Tirolskem, sedmi in osmi razred pa tudi na privatni gimnaziji v goriškem samostanu. Ko bi se kdo mladeničev, ki so dovršili peti ali prav dobro četrti gimnazijski razred, hotel že letos oglasiti, naj to kmalu stori pri preč. p. provincijalu v Ljubljani.

o. P.

*) Mi pristrčno pozdravljamo ta modri ukrep; ker tem potem pride marsikdo do lepega poklica, ki bi mu bil sicer onemogočen za vselej. Korist bode to samostanom in ljudstvu korist.

Uredn.